

Copertă: *Ionuț Ardeleanu-Paici*
Tehnoredactor: *Rodica Boacă*

© 2015 Editura Paideia
Piața Unirii nr. 1, sector 3
București, România
tel.: 021.316.82.10
e-mail: office@paideia.ro
www.paideia.ro
www.cadourialese.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
WUNENBURGER, JEAN-JACQUES

Imaginarile politicului / Jean-Jacques Wunenburger ;
trad.: Ionel Bușe, Laurențiu Ciontescu-Samfireag. - București :
Paideia, 2015
ISBN 978-606-748-078-8

I. Bușe, Ionel (trad.)
II. Ciontescu-Samfireag, Laurențiu (trad.)

32.01

Jean-Jacques Wunenburger

IMAGINARIILE POLITICULUI

**Traducere din franceză de Ionel Bușe
și Laurențiu Ciontescu-Samfireag**

Ediție îngrijită de *Ionel Bușe*

paideia

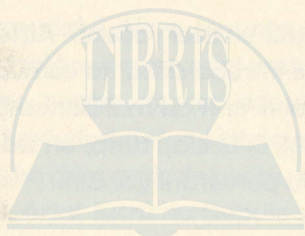
- Wunenburger J. J., *L'utopie ou la crise de l'imaginaire*, Éd. Universitaires, 1979
- Wunenburger J. J., *La fête, le jeu et le sacré*, Éditions universitaires, 1977
- Wunenburger J. J., *Le sacré*, PUF, Que sais-je?, 2000
- Wunenburger J. J., *L'imagination*, PUF, Que sais-je?, 1993
- Wunenburger J. J., *Philosophies des images*, PUF, Thémis, 1997
- Zarka Y. C., *Raison et déraison d'État*, PUF, 1994

Cuprins

Introducere	5
Partea I. Inventarea Cetății	15
Capitolul 1. Ficțiunea puterii	17
1. Funcția regală	18
2. Simbolici ale întemeierii	26
Capitolul 2. Romanul poporului	41
1. Mitul pământului	43
2. Memoria Străbunilor	48
Partea a II-a. Chipuri ale acțiunii	61
Capitolul 1. Teatrul principelui	63
1. Jocul aparențelor	63
2. Strategia imaginilor	70
Capitolul 2. Fabula istoriei	75
1. Nostalgia originilor	77
2. Progresul providențial	79
3. Mesagerii Apocalipsei	86
Partea a III-a. Imaginația politică	95
Capitolul 1. Confuzii cu privire la imaginar	97

Capitolul 2. Promisiuni și riscuri	103
1. Polimorfismul imaginilor	104
2. Derive patologice	108
Capitolul 3. Către o mitanaliză politică	121
1. Metodologii ale imaginarului	121
2. Un caz exemplar	125
Capitolul 4. O relectură a politicianului	139

<i>Bibliografie</i>	147
---------------------------	-----

Partea I

Inventarea Cetății

Dacă socialitatea provine în mod spontan din nevoile, obișnuințele și moravurile oamenilor, societatea politică ține de o „instituție”. Nu orice grup uman formează un popor, cum nici orice șef care exercită un ascendent asupra comunității nu este rege. Societatea politică, adesea comparată cu un „corp”, este o construcție artificială, deliberată, conștientă, chiar o operă a oamenilor, un fapt de cultură, chiar dacă nu-i putem reconstitui întotdeauna geneza. Ca orice instituție, ea propune ceva nou, impunându-l prin intermediul unei tradiții, unei autorități, unei legi sau al unui contract. O societate se autogenerază, așadar, ca entitate politică și își inventează o formă de putere ce se vrea a o menține ca stat, a o dezvolta sau a o transforma. Începând cu secolul al XVII-lea suntem obișnuiți să vorbim de această creație într-un limbaj contractualist, ca și cum membrii unei societăți s-ar transforma în cetățeni printr-o simplă procedură juridică ca și cum repartitia funcțiilor între a comanda și a executa (supuși și

magistrați) ar rezulta dintr-o convenție reciprocă efectivă. Contractualismul, care traduce, desigur, a priori și în termeni raționali procese ale apariției politicului, servește, fără îndoială, mai puțin la a descrie fapte, niciodată confirmate, verificate, cât mai ales la a modela o instituție sub o formă voluntaristă și liberă. Rezultă de aici că el a creat adeseori confuzii asupra proceselor concrete ale genezei politicului, căci formarea și supraviețuirea cetăților și a statelor scot în evidență, poate, în primul rând, reprezentări, istorii, credințe, în care se amestecă atât conținuturi raționale, cât și imaginare (metaforă, simbol, mit). Și aceasta o putem stabili atât pentru formarea puterii, cât și pentru constituirea poporului înțeles ca unitate și totalitate a voințelor politice.

Capitolul 1 Ficțiunea puterii

Unele observații etnografice au acreditat ideea de societăți pre-politice, în care menirea comunității n-ar fi cu nimic tributară exercițiului unei puteri centralizate și hegemonice, șeful neavând în ultimă instanță decât o foarte mică influență asupra grupului¹. Nu mai puțin, majoritatea societăților care și-au lăsat amprenta în istorie, au cunoscut exercițiul unei puteri coercitive (Rege, Împărat) care era considerat ca fiind polul axial, inima sau capul corpului politic (latinul *caput* înseamnă în același timp conducător și cap). Această funcție hegemonică de a guverna un popor se formează din mituri fondatoare, se cristalizează în ritualuri și produce acțiuni spectaculoase (războinice în special) ce solicită un imaginar bogat. Ea însăși este inseparabilă de figurile tutelare, oarecum mai originare, cea a justițiarului care restabilește ordinea socială când aceasta este transgresată de violența spontană sau cea a legislatorului care instaurează Legile fundamentale ce trebuie să servească la stabilirea ordinii în Cetate. Fiecare

dintre aceste trei funcții datorează puterea lor efectivă unei *aure* mitice și simbolice, care face din ele instituții cu înaltă încărcătură emoțională și imaginară, ce nu se pot justifica sau măsura prin rațional.

1. Funcția regală

Concentrarea într-o persoană a puterii de a comanda unei mase de subordonați, cum o atestă toate formele arhaice de regalitate de pe toate continentele, este un fenomen cu adevărat enigmatic, misterios. Nu se poate explica acest fapt ca o simplă lovitură de forță, ca efect al unei voințe de putere a unui individ, dar nici nu poate apărea ca o soluție rațională la problema conviețuirii. Putem admite, într-adevăr, apariția unei voințe noi, capabilă să se impună întregii societăți crezând că exprimă voința însăși a acesteia, dar cu riscul de a nu fi recunoscută ca legitimă. De aceea puterea tradițională sau primitivă nu poate fi atribuită numai unui individ în mod real excepțional, ci trebuie să se raporteze la un fel de ființă fictivă sau mitică, în raport cu care cutare sau cutare individ investit cu attributele puterii nu este decât un locotent sau un reprezentant. Oamenii au așadar nevoie, din vremuri imemorabile, de imaginea încarnată a grandorii, a maiestății, a omnipotenței care înrudește puterea cu ceva suprauman. Inventând politicul, ei au inventat mai întâi o putere superioară care excede autoritatea naturală, psihologică, dar care nu dobândește sens decât dacă devine *analogon*-ul unei alte puteri și anume al puterii unui zeu. Numai o persoană care se unește cu zeul sau cu zeii,

deci o putere consubstanțială, poate fi dotată cu această putere capabilă să se impună unei mulțimi de ființe diferite. Puterea politică nu este, în sine, puterea unui om, ci a unui fiu de zeu.

De aceea, în fruntea societăților străvechi este un Rege (*basileus*, în greacă, *rex* în latină), care nu este un simplu monarh, cu alte cuvinte singur (din grecescul *monos*, unu) să-și exercite autoritatea supremă, ci acela care concentrează energia spirituală sau cosmică și capabil să pună în ordine un stat și un popor². Pentru antici, un rege fie ereditar, fie ales de războinici sau de o adunare, este înainte de toate un reprezentant al zeului pe pământ. Voința sa își are originea într-o voință transcendentă căreia îi este purtător de cuvânt și mână dreaptă. Nu este vorba de a diviniza un șef – care nu este decât un fenomen, și nu un principiu –, ci de a întemeia cu adevărat puterea de a comanda, care nu-și poate avea originea în trăsăturile accidentale ale personalității sale omenești. Există, așadar, un paradox fondator al politicului care a devenit străin mentalităților noastre moderne: pentru ca un rege să comande în mod absolut, fără condiții, trebuie el însuși să fie investit cu această autoritate de cu totul altcineva, de către un zeu care astfel i-o conferă. Niciodată nu poți comanda mai bine, mai eficace, decât vorbind „în numele” unei autorități superioare, ceea ce permite cu ușurință a nu se confunda regalitatea tradițională cu tirania care este forma unei puteri personale ce își are originea în propria-i voință particulară³. De aceea, de altfel, tradiția creștină medievală a continuat să adere la adagiul reluat de sfântul Pavel, potrivit căruia „orice autoritate vine de la Dumnezeu”.⁴ Această